

AGENTS CÍVICS A BARCELONA. 2007

Introducció

El mosquit tigre (*Aedes albopictus*) és originari del sud-est asiàtic. Ha colonitzat molts països bàsicament a través del transport de pneumàtics, o de plantes amb aigua. L'hàbitat original de cria del mosquit són els forats dels arbres, però cal dir que el mosquit tigre, és força diferent dels mosquits tradicionals, ja que les larves es desenvolupen en qualsevol recipient que contingui una mínima quantitat d'aigua: podem trobar ous i larves en qualsevol massa d'aigua petita i estancada, dins de bidons, gerros, plats de testos, cubells, taps d'ampolla...

És actiu sobretot de dia i principalment a l'exterior de les cases, i s'amaga en àrees ombrívoles. Té un radi de vol i d'acció relativament curt (uns 400 metres). Les femelles produeixen molèsties provocades per l'elevat nombre de picades que fan.

En països tropicals i subtropicals, poden ser vectors de diferents tipus de virus, però al nostre país el mosquit tigre encara no és transmissor de malalties, encara que a Itàlia ha provocat un brot de Chikungunya al 2007, aquest fet produeix un canvi substancial des del punt de vista de la salut pública, la seva importància no radica només en les molèsties que ocasiona la seva picada, que genera importants queixes a nivell ciutadà, sinó que el seu impacte es veu agreujat per la possibilitat d'esdevenir un veritable vector de malalties importades a les nostres latituds.

Arran de la detecció del mosquit tigre (*Aedes albopictus*) al municipi de St. Cugat del Vallès a l'agost del 2004 i la seva posterior expansió durant el 2005 als municipis dels voltants, es va crear un grup de treball de vigilància i control del mosquit tigre, amb l'objectiu de comunicar i sensibilitzar als ciutadans sobre les mesures preventives que calia prendre per evitar la seva proliferació, i monitoritzar la població d'aquest insecte per tal de conèixer el seu front d'expansió. Aquest grup de treball estava integrat per les direccions generals de Medi Natural i de Salut Pública de la Generalitat de Catalunya, Diputació de Barcelona, Consell Comarcal del Vallès Occidental, Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB) i d'altres ajuntaments.

Justificació del Programa

El mosquit tigre va ser detectat per l'ASPB l'agost de 2005 a la ciutat de Barcelona. Així Barcelona ha esdevingut la ciutat afectada per mosquit tigre amb un major nombre d'habitants de Catalunya (i Espanya). Aquest fet és un dels factors diferenciadors pel que fa a la resta de municipis afectats, donat que l'impacte de l'espècie sobre una població com la de Barcelona amb més 10.000 hectàrees, 1.6 milions de persones i prop de 750.000 habitatges pot generar un greu problema de gestió. És per aquest fet que arran de la seva detecció, des de la direcció de l'ASPB es va considerar necessari engegar un Programa de vigilància específic a la ciutat el 2005, tenint continuïtat al 2006 i 2007.

L'experiència internacional, així com accions realitzades localment, demostren que el control del mosquit tigre és, principalment, una qüestió d'acció social i d'implicació de la població, ja que els ciutadans són qui més a prop estan de la base del problema.

Donat que els punts de proliferació, normalment, es troben dins dels habitatges, els deixa fora de l'abast del control per part de l'Administració, que des de fa anys, s'ocupa dels mosquits autòctons que es desenvolupen a la via pública o xarxa de clavegueram. Per això, mobilitzar la ciutadania i convertir-los en part activa en la solució del problema ha esdevingut l'acció més eficaç, ja que el control del mosquit tigre només el poden fer els mateixos ciutadans, suprimint els punts de proliferació. Una acció molt senzilla que repercuteix en un alleujament a casa seva i a les dels seus veïns.

Objectius

- Disminuir fins a un nivell tolerable les poblacions de mosquit tigre a Barcelona.
- Establir el grau d'afectació real del mosquit tigre a la ciutat de Barcelona.
- Atendre a les denúncies ciutadanes que ens arriben pels diferents canals de comunicació establerts a aquest efecte.
- Desplegament de visites a les zones de risc de la ciutat per tal d'evitar-ne la seva expansió.
- Informar als ciutadans i gestors del territori de les mesures preventives per tal d'evitar el seu establiment i proliferació, i assessorar de les mesures correctores.
- Aconseguir la complicitat tant de ciutadans com dels gestors del territori per tal d'evitar l'establiment i proliferació del mosquit.
- Donar eines bàsiques als ciutadans en la seva actuació.
- Sensibilització i conscienciació del problema associat a la presència de mosquits.
- Prioritzar la lluita biològica envers el control de la plaga

Les pretensions del projecte és la de facilitar i fer única la tasca de control del mosquit tigre a Barcelona, constituint un precedent únic fins a la data en aquests tipus de problemes.

Breu descripció de l'actuació

La tasca principal a realitzar ha estat sensibilitzar a la població, en un procés d'informació porta a porta sobre les mesures preventives per combatre el mosquit tigre de manera efectiva, a més de donar a conèixer als ciutadans les zones on viu i el seu cicle biològic. Cal tenir en compte que la informació i atenció als ciutadans té un efecte bàsic en el control de la població de mosquits, ja que una part significativa de l'hàbitat d'aquest insecte pot ser disminuïda d'acord amb petites modificacions en els seus hàbits i conductes. El programa ha posat de manifest la necessitat de realitzar campanyes d'acció social que incloguin accions educatives, incorporant-hi la figura de l'informador ambiental per portar a terme les tasques de informació i assessorament, porta a porta als barris afectats, per difondre la informació directament als ciutadans afectats, actuant com a catalitzadors de la conscienciació i sensibilització ciutadana envers el problema.

L'experiència internacional indica que el control del mosquit tigre és principalment una qüestió d'acció social i d'implicació de la població, ja que la gran majoria de focus es troben a les propietats privades de manera que són els ciutadans els qui més a prop estan de l'origen del problema. Així mobilitzar a la ciutadania i convertir-los en part activa en la solució del problema serà sempre l'acció més eficaç, i és precisament aquí on hem centrat més intensament els nostres esforços mitjançant el desplegament d'informadors ambientals.

La seva actuació s'emmarca dins de les mesures de control del Programa de vigilància i control del mosquit tigre a Barcelona, de manera que són una eina més per tal de combatre el seu establiment i proliferació a la ciutat de Barcelona mitjançant la informació, conscienciació i sensibilització ciutadana.

PROGRAMA

- Estructura tècnica – administrativa
- Programes d'informació per sensibilitzar i conscienciar als ciutadans
  - **Informadors ambientals**
- Accions de control
- Sistemes d'avaluació i seguiment

L'activitat del programa es concentra en 3 apartats:

1. Vigilància passiva : atenció a les incidències ciutadanes

- Visites als llocs afectats
  - Enquestes ciutadanes
  - Informació / assessorament

2. Vigilància activa : atenció a les zones de risc

- Visites inspecció a les zones de risc :
  - Afectats per Chikungunya
  - Cementiris
  - Parcs i jardins
  - Fonts ornamentals
  - Escoles
  - Històric

3. Avaluació i seguiment

- Visites de seguiment.

Recursos:

Mitjançant la concessió d'un pla d'ocupació del departament de treball es va poder realitzar el desplegament d'un programa de vigilància i control que abastés tots els components, intensificant les accions a la vessant de la conscienciació i sensibilització ciutadana mitjançant la informació porta a porta. En aquest sentit van poder comptar amb:

- Informadores ambientals : 7
- Coordinadora : 1

Sota la supervisió d'un Responsable del projecte, encarregat de donar les directrius per desplegar i executar el programa en tota Barcelona.

Formació:

Durant un període d'un mes i mig es va formar al personal tant des del punt vista tècnic a càrrec dels tècnics de l'ASPB, com del comunicatiu mitjançant la col·laboració del departament de premsa de l'ASPB.

Aspectes comunicatius

L'estratègia comunicativa que es va portar a terme en el desplegament del Programa de vigilància i control del mosquit tigre va constar de dues parts diferenciades:

- A. Difusió de material explicatiu
  - B. Comunicació
-

A. Difusió de tríptics

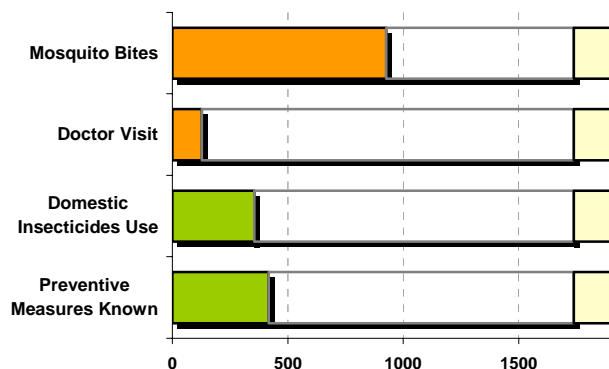
- centres sanitaris
- edificis municipals
- agents implicats: medi ambient, fonts ornamentals, parcs i jardins....
- establiments comercials: farmàcies, panaderies....
- ciutadans

B. Comunicació mesures preventives & biologia mosquit

- xerrades informatives a centres escolars (aprox. 300 centres)
- mitjans de comunicació: notes de premsa, entrevistes, insercions periòdiques, informació al web de l'ASPB, ponències i presentacions.....
- informació porta a porta: mitjançant aquesta acció van poder esbrinar alguns aspectes d'interès de cara a establir estratègies d'actuació.
  - Percepció ciutadana
  - Activitat del programa

B.1 Percepció ciutadana:

Una part important de les visites porta a porta va ser la realització d'una petita enquesta per poder esbrinar alguns aspectes d'interès relacionats amb el grau de coneixement i la salut.

- El 53,2 % dels afectats per mosquit tigre, van patir picades, cosa que reafirma l'agressivitat de l'insecte (nombre de picades) i el grau de molèstia.
- El 7,6 % de les persones afectades per picades han necessitat assistència sanitària.

Conclusió: *malgrat que les molèsties i queixes a nivell ciutadà que generen les picades produïdes pel mosquit són importants, no constitueixen un problema de salut pública greu.*

- El 20,41% de les persones visitades feien servir insecticides domèstics per tal de combatre els mosquits.
- L'activitat informadora ens ha permès conèixer que només el 23.9% (n=1739) coneixien les mesures preventives per evitar l'establiment i proliferació del mosquit, t.

Conclusió: *les dades posen de manifest el desconeixement i la manca d'informació sobre el mosquits i com combatre'ls, el que encara dona més rellevància a les campanyes d'informació dels informadors ambientals.*

B.2 Activitat de les accions comunicatives.

	Nbre Casos	Inspeccions	Campanya informativa	Ae. <i>albopictus</i> presència	Mesures Control	Seguiment
Vigilància activa	483	334	159	26	26	306
Vigilància passiva	Incidències ciutadanes	284	194	284	71	79
	Visites preventives	1296	853	1296	200	250
TOTAL	2063	1381	1739	297	298	635

El 60 % dels seguiments realitzats eren negatius.

Conclusió: els seguiments detecten una baixada en el grau d'afectació dels habitatges que estaven afectats, baixada atribuïble a la tasca informadora.

El percentatge d'habitatges que van permetre la inspecció va ser del 66 %.

Conclusió: el baix percentatge fa pensar que s'han de cercar estratègies per poder arribar més eficientment als ciutadans donat que la gran majoria de problemes es donen a les propietats privades.

	Via Pública			Propietat privada			TOTAL
	Fuentes	Clavegueram	Forats d'arbres	Galledes	Plats sota testos	Desguassos	
A. <i>albopictus</i> detectats	9	5	4	17	12	8	55
Punts de risc	324	169	136	654	496	443	2222

Conclusió: el nombre de punts susceptibles a la via pública representa un 28% del total, posant de manifest que són les propietats privades les que disposen d'un habitat més propici per l'establiment i proliferació de l'espècie, en concret aquells habitatges que per les seves característiques estructurals tenen patis, terrasses que poden contenir petits recipients que acumulin aigua.